

A gazda szeme

Papp Gyula, a városi tanács elnöke, az ünnepi hetek egynémely tapasztalatáról

Túl vagyunk a huszonkettediken. A szabadtéri színpadról leszedték a díszleteket, összecsomagolták, a kiállításokat bezárták, elkészült a gyorsmérés, kihirdették a jövő nyári műsort, lassacskán leveti ünnepi ruháját a város is. Mindössze az alaposabb, körültekintő elemzés várat még magára, jószerivel ennek sietünk elibe Papp Gyulával, a városi tanács elnökével, aki jödeje közvetlenül is erősen érdekelt mindabban, ami nyaranta az ünnepi hetek égisze alatt történik Szegeden: elnöke a fesztivál intézőbizottságának.

Több mint két évtizede gazdája a városi tanács Szeged nyári rendezvényeinek. Hat hét leforgása alatt közel félszáz programot szervez, intéz, egyeztet; alakítja a nyár arculatát, gondoskodik arról, hogy az események egységes közművelődési terv, ha tetszik koncepció, szerint kapcsolódjanak egymásba. Egyedül természetesen képtelen volna. Széles társadalmi bázisra támaszkodik, hogy csak kapásból soroljam, a néptáncfesztivál elképzelhetetlen a szakszervezet, az ifjúsági napok a KISZ, a nyári egyetemek pedig a TIT hathatós erkölcsi és anyagi támogatása nélkül. A társadalmi háttér megsokszorozza a tanács erejét, hiszen emberek sokaságát tudhatjuk magunk mögött, a tömegszervezetek erkölcsi fele-

szereplő anyagi összefüggésekről csak annyit, a szabadtéri játékok költségvetése körülbelül fele a színházénak. Igaz, a szabadtéri idényjellegű, egy hónapig tart, a színház pedig tíz hónapig játszik, ugyanakkor a nézőszám közelítően azonos a két helyen, s ezt mondhatnánk akár felkiáltójelel. A főemléktett, társadalmi bázis azt is jelenti, hogy társaink a közös cél érdekében előveszik a pénztárcáikat, magunk pedig, a városi tanács, éves költségvetési terveinkbe építjük be a nyarat, tehát nem különítjük el. Viszont permanensen vizsgálunk kell az arányokat. Szabadon azért megjegyezni, ha pár hétre is, de Szegeden országos színvonalú és hatóságú művészeti eseményeket szervezünk, melyekből nem utolsó sorban a mi helyi kulturális és művészeti életünk profitálhat. Ilyenkor léphet országos deszkákra a helyi művészet. Megmutathat és megmérethet azon a színvonalon, amit mi az országos élvonalnak, nem egy esetben a nemzetközinek tudunk, ismerünk. Színészeink, énekesjeink a szabadtéri válogatott szereposztásaiban, festőink, szobrászaink az országos látrolan, soroljam? Mi másként kerülhetjük el a vidéket olyannyira fenyegető provincializmus veszélyét, ha nem így példálul. Ünnepi heiteink bevált védőpajzsunk az elszürkülés, elértéktelenedés, önmagunk túbecsülése ellen.

— Az ünnepi hetek útjében a szabadtéri játékok „véreüket”, beszélnünk tehát az idei nyári színházunkról. Tudom, nem szereti, ha a szabadtéri játékokat, mint kifejezést, a színház tulajdonképpen mégiscsak színónim fogalmával váltjuk föl, de hát a közvélemény sem disztinálkülkülönösképpen. S minthogy a közhangulat bizonytalanul és későn mérhető, maradjunk meg a sajtókritikáknál, melyek idén is vegyesen találják a szegedi játékok előadásait. Nota bene, fölött azert, sohan és sokat szóltak róla a tömegkommunikáció országos és helyi csatornáin. Esméket és rögeszméket, előítéleteket és friss észrevételeket egyaránt szellőztettek, vagyis megkülönböztetett figyelmet kaptunk a nyár országos eseményei között. Ami feltétlenül öröndetes.

— A kritika és a közönségvélemény diszharmoniaja nekünk is évtizedes tapasztalatunk. Anynyi bizonyos, Szegedre szivesen jön a közönség, hozzászólt, hogy nyáron szabadtéri játékokat rendezünk, a jegyek eladása úgyszólván nem jelent gondot. A nézők többsége persze az úgynevezett népszerű műfajok, produkciók színreállítására biztatna bennünket, ezzel szemben a kritika folyton megújulást vár, vagy jobb esetben az eredeti koncepciót kéri számon. Amelyből magunk sem engedünk. Meggyőződésünk, hogy népszínházat kell játszunk, mely tartalmában a hazai és nemzetközi opera- és drámairodalom klasszikusainak igazi otthona, formájában a látványnak szán meghatározó szerepet, s szórmentén bának a kísérletezéssel. Tapasztalataink szerint mindaddig, míg ehhez a koncepcióhoz tartottuk magunkat, biztosított volt a siker. A problémák mindig ott kezdődtek, ha eltértünk ettől a vonaltól. Mégis úgy látom, bár nem kísérleti műhely a szegedi szabadtéri, adott esetben, mondjuk úgy, évadonként egy-egy darabbal, megpróbálhatunk járatan ösvényeket is járni. Sorolhatnék példákat,

de maradjunk csupán a pár nappal ezelőtti Piros karavánál. Szelesebb látómezőn értelmezve, olyasmi jut eszembe mindig, hogy a mai kor embere, mely tudatában a komputerek világát járja, érzelmeiben-erkölcsiben a régebbi korok, századok művészetére fogékony, ettől aztán a korszerűbb igényekhez méretezett vállalkozásainknak igazán nincs közönségsikere. Ettől eltekintve, megítélsem szerint, valamennyi nyárévad átlagos színvonalában elérjük az országos mércét, mi több, esetenként a nemzetközit. Nézőink igényeinek tehát megfelelünk. Még akkor is, ha az úgymond közönségvélemény csalóka, a televízió jóvoltából naprakészen tájékozott a világszínvonalról, így aztán, ha a szegedi játékok valamely produkcióján nem találkozik nagynevű művészekkel, hajlamos a summás lekezelésre, elmaradunk a világszínvonalról. Fölmerül persze a kérdés, mit tehet a város a szabadtéri játékok előadásainak színvonaláért? Műsorpolitikájában klasszikus értéket keres, és időről-időre kísérletezik. Ez utóbbi téren tapasztalni a gyengeségeinket. Nem nyugszunk bele, egyre intenzívebben keressük a kibontakozás útját. Köztudomású, több ismert hazai szerzővel állapodtunk meg, közösen, a minisztérium és az írószövetség erkölcsi és anyagi támogatását élvezve; hátha sikerül meghonosítanunk a szabadtéri különleges környezetében is a mai magyar drámát. Ezért vettük örömmel Paskándi darabjának, a Kálmán királynak bemutatóját; a mű, meggyőző-désünk szerint, tömegekhez szól, mai érvényességgel, jószerivel vállaltuk színrevitelének kockázatát. Problémái ellenére is érdemes volt bemutatni. A színvonal másik két tényezője, a műsorpolitika mellett, a kivitelezés és a szereplőgárda. Az utóbbiról elmondhatjuk, Szegeden az elmúlt két évtized során fölönült a hazai élvonal, sőt operaei előadásaink nem ritkán a nemzetközi is. Hogy nem tudunk következetesen világnagyságokat szerződtetni operaelőadásainkra, abban jelentősen közrejátszának a valutagondok, s olyan körülmények, hogy az élvonalbeli művészek rendkívül elfoglaltak. A szocialista országokból így is sikerült kiváló művészeket szerződtetni, akik úgyszólván sohasem keltettek csalódást, mi több, egyikük-másikuk pályája a szegedi föllépt követően ívelt föl igazán. Végezetül pedig, ami a szabadtéri előadások kivitelezését illeti, rendezőcentrikusak vagyunk. Azt kell mondanom, természetesen és sajnós. Mert, például, míg ez a rendezőcentrikusság a prózai

előadásokon általánosan elfogadott, színházi életünk bevett szokása, a mi Játékainkon is érthető — addig operában erősen megkérdőjelezhető, hiszen itt szerencsésebb az úgynevezett sztároknak gondolkodni. Ha bírjuk, tesszük is. Mindazonáltal kivitelezésben is az ország legjobb rendező-tervező művészeivel dolgozunk. Úgy is mondhatnám, az ország nyári színházi vállalkozásainak rendező-tervező gárdája Szegeden nőtt föl. Mégsem félünk újjakkal próbálkozni, egyebet ne említsék, az idej Kálmán királyt Ruszt József rendezte, aki debütált a szegedi dómszínházban. Kétségtelenül viszont, minden művésznél előjoga akár a rendezésbeli szereposztásbeli tévedés, éppen ezért vesszük örömmel, ha a kritika megvitatja: a polemikák erősítik, semmint gyengítik a szabadtéri játékokat. Csapjanak össze minél szenvedélyesebb vélemények, annál többet tudunk tanulni belőlük. Idén sem tapasztaltam másként, jószerivel ahány kritika, annyifajta vélemény. Annak okozzon csalódást, aki csak az egyiket olvassa, s a másikat nem.

NIKOLÉNYI ISTVÁN

Zelk Zoltán

Tengernél erősebb

Az udvaron hol Lajcsi sántikálva spárgán húzta a papírskatulyát, a két utcára nyíló vaskapu közt hány tenger dördült át! hány ország partja, hány égbolt beomlott, de állnak azok a templomfalak és soha semmi tenger le nem mossa a falakról a gyermekárvákat — élünk míg élünk, de gyermekeink az istennél is halhatatlanabb!

Andrássy Lajos

Lenn a folyónál

Mondd mire gondolsz, amikor, amiként...? Lángol-e ott ugyanúgy az az ég? Látod-e még azt a csillagot ott, azt ami, úgy, csak nekünk ragyogott?...

Várom, hogy hív az a rég-üzenet: sügd a patakba, ott, volt-nevemet.

Változik-e az időjárás?

Földünk időjárása az utóbbi években erős, és rövid időnként visszatérő ingadozásokat mutat. A rendelkezésünkre álló adatok nem elegendőek ahhoz, hogy az időjárás megváltozásának állandó jellegű tendenciájáról beszéljünk. Am az egyre gyakoribbá váló „rendkívüli időjárási jelenségek” a klíma bizonyos labilitásáról tanúskodnak.

Az utóbbi száz esztendő meteorológiai adatainak az elemzése azt mutatja, hogy Földünk éghajlata 1880-tól 1940-ig melegeedett, az északi félteke átlagos hőmérséklete ezen időszakban csaknem egy teljes Celsius-fokkal növekedett. A negyvenes évek után azonban lehülés kezdődött, amely az északi félgömb hőmérsékletét mintegy fél fokkal csökkentette. Emellett az északi félgömb légköri cirkulációja visszatért ahhoz a sémához, amely a XIX. század végének légköri cirkulációs sémájához hasonlított.

Sok tudós véleménye szerint a lehülés folyamata folytatódik, és ez az éghajlati viszonyok még erősebb ingadozásához vezethet. Ezen a véleményen van a Meteorológiai Világszervezet Végrehajtó Bizottságának neves tudósokból álló csoportja is. Igaz, hogy ők a véleményükhöz azt a magyarázó megjegyzést fűzték, hogy az utóbbi néhány évben a lehülés kevésbé nyilvánvaló volt, ha ugyan nem beszélhetünk bizonyos fokú felmelegedésről.

Ezt a verziót tények támasztják alá. A tudósok rendelkezésére álló tudományos adatok nem adnak okot az aggodalomra, hogy napjainkban erős lehülés következik be, amely végzetes hatást gyakorol az élelmiszerek termelésére.

Mint ismeretes, az időjárásra lényeges hatást gyakorol a Napból sugárzó hő eloszlása a Föld felszínén. A Föld felszínét elérő napenergia mennyisége az atmoszféra áttetsző tisztaságától függ. Ezen kívül a Föld felszíne az ember gazdasági tevékenységének eredményeként is felmelegszik. Feltételezhetjük, hogy az átlagos hőmérséklet további változását az atmoszférába jutó széndioxid mennyiségének növekedése határozza majd meg, továbbá az atmoszféra áttetszősége

ének esetleges megváltozása, amelyet mesterséges és természetes tényezők idézhetnek elő, többek között bolygónk ózonrétegenek a megbomlása. Helyi méretekben a klíma bizonyos változásait idézhetik elő a természet-átalakítás különböző formái, például az erdőterületek jelentős megváltozása, a víztározók átcsoportosítása.

A hőmérséklet csökkenése a mérsékelt és a viszonylag hidegebb földrajzi övezetekben a vegetációs időszak lerövidüléséhez vezet, amely a mezőgazdasági kultúrák terméshozamának csökkenését vonja maga után. A meleg éghajlati övezetekben a hőmérséklet csökkenésének kedvező hatása lehetne. Ez azonban a gazdálkodás megszokott formáinak a megváltoztatását tenné szükségessé, s az átszervezés sok esetben jelentős időt igényelne.

Egy világos: a klíma tartós megváltozása a megszokott, kialakult feltételek átszervezését tenné szükségessé. A közeli években vagy évtizedekben katasztrofális következményektől nem kell tartanunk. A tudással és technikai eszközökkel felvértezett ember megtanul védekezni a természet „cselszövései” ellen. Valószínűtlen, hogy a közeljövőben természetes, tartós lehülés tendenciája érvényesülne — ez az egyöntetű véleménye a világ huszonnég ország meteorológiai szolgálata képviselőinek.

A természet, mint ismeretes, a saját tevékenységét nem hangolja össze az ember tevékenységével. És az embernek készen kell állnia arra, hogy a szükséges pillanatban ésszerű kiigazításokat hajtson végre a természeti erők folyamatában. Ezért a Szovjetunióban és más országokban is elméleti kutatásokat, valamint kísérleteket végeznek a meteorológiai folyamatok és az időjárás helyi méretű mesterséges befolyásolására (a jégeső, a köd elleni harc, egyes körzetekben a felhőképződés megakadályozása, a csapadék mesterséges előidézése).

Ezen a területen nagyon fontos a nemzetközi együttműködés fejlesztése, a kutatások és a tevékenység nemzetközi méretű összehangolása.

T. M.